

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І.МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ПОЛІТОЛОГІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СВІТОВОГО ГОСПОДАРТСВА І МІЖНАРОДНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Електронні методичні вказівки до практичних занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини» спеціальність 292 - Міжнародні економічні відносини, галузі знань 29 - «Міжнародні відносини»

Одеса

2023

УДК 334.7.01 : 004.738.5 (076)

А 47

Автор:

Г.С. Алексеєвська, доктор філософії, старший викладач кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин

Рецензенти:

С.О. Якубовський – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Н.М. Крючкова – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та підприємництва Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету міжнародних відносин,
політології та соціології ОНУ імені І. І. Мечникова
(Протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.)*

Сучасні теорії транснаціональних корпорацій [Електронне видання]: Електронні методичні вказівки до практичних занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини» спеціальність 292 - Міжнародні економічні відносини, галузі знань 29 - «Міжнародні відносини» Укладач: Г.С. Алексеєвська. Одеса, 2023. 43 с.

Методичні вказівки написані відповідно до програми навчальної дисципліни «Сучасні теорії транснаціональних корпорацій», що викладається здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини» спеціальність 292 - Міжнародні економічні відносини, галузі знань 29 - «Міжнародні відносини». Основна мета методичних вказівок – надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні дисципліни на практичних заняттях та у процесі самостійної роботи. Матеріал представлено у розрізі змістових модулів та тем.

©Алексеєвська Г.С, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1. ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	6
2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ.....	30
3. ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ.....	32
3. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	34
4. СТРОКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	36
5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	41

ПЕРЕДМОВА

Пізнання здобувачами ролі транснаціональних корпорацій у міжнародних економічних відносинах, сучасної динаміки, особливостей регіональної та галузевої структури інвестиційно-виробничої діяльності ТНК, а також впливу діяльності ТНК на конкурентоспроможність національних економік істотно сприяє їхньому вмінню приймати оптимальні рішення у веденні міжнародного бізнесу.

Кожен спеціаліст з економіки, а передусім з міжнародної, повинен розуміти ті складні процеси, які, поперше, пояснюють такий феномен як ТНК, а по-друге, є їх внутрішньою ознакою, що розкриває сам механізм руху транснаціонального капіталу. Знання закономірностей виникнення і тенденцій розвитку транснаціональних форм капіталу є передумовою розуміння сучасних процесів розвитку світової економіки і глобального ринкового середовища, формує методологічні основи опанування складними процесами міжнародного руху товарів, послуг, капіталу, робочої сили. Без усвідомлення ролі ТНК у сучасному світі неможлива достовірна й об'єктивна оцінка його реалій, економічних, політичних, культурних та інших відносин.

Дисципліна «Сучасні теорії транснаціональних корпорацій» належить до вибіркових дисциплін та є складовою фахової підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 292 – Міжнародні економічні відносини.

Дисципліна викладається на першому курсі навчання здобувачів вищої освіти за програмою підготовки магістрів. Курс «Сучасні теорії транснаціональних корпорацій» складається з двох змістовних модулів, сукупність яких відповідає проблемному полю цієї науки. Форма підсумкового контролю знань здобувачів – залік.

Мета дисципліни - вивчення теоретичних та прикладних аспектів про сучасні процеси транснаціоналізації бізнесу, розвитку транснаціональних корпорацій у глобальній економіці, специфіку прямих іноземних інвестицій, що

здійснюються у різних регіонах світу інвесторами з різних країн, розробки стратегії обґрунтування та прийняття міжнародних інвестиційних рішень.

Завдання дисципліни полягає у вивченні сутності ТНК, змісту і масштабів їхньої діяльності, еволюції організаційних структур, специфіки розроблення і реалізації глобальних інвестиційних стратегій ТНК, особливостей взаємодії ТНК і національних економік.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

а) знати

– основні риси та структуру транснаціоналізації економічних відносин;

– структуру та ознаки транснаціональних корпорацій;

– сучасні підходи до висвітлення теорії та принципів функціонування ТНК

– стан і перспективи сучасних інтеграційних процесів за участю ТНК;

– суть міжнародного бізнесу.

б) вміти

– аналізувати дію економічних законів на міжнародному рівні;

– визначати показники обсягів, динаміки, результативності та ефективності діяльності ТНК;

– проводити порівняльний аналіз щодо загроз та переваг для підприємств при виході на різні сегменти міжнародних товарних, фінансових, валютних ринків.

– аналізувати економічні проблеми, що виникають унаслідок функціонування ТНК, і які останнім часом постали перед Україною як країною, що приймає ТНК і водночас прагне до створення власних компаній

Розгляд комплексу питань щодо розвитку теорії транснаціональних корпорацій та особливості їх міжнародної господарської діяльності зумовлює структуру даних методичних рекомендацій, які розроблені відповідно до програми курсу і налаштовують студентів на самостійне опанування матеріалом

1. ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Навчальна дисципліна «Сучасні теорії транснаціональних корпорацій» складається з двох змістовних модулів.

Змістовий модуль 1. Сутність та фактори транснаціоналізації світового простору

Практичне заняття 1.

Транснаціоналізація як складова світових глобалізаційних процесів

План

1. Економічний глобалізм і процеси інтернаціоналізації.
2. Етапи інтернаціоналізації та дуалістична концепція інтернаціонального процесу.
3. Суть і основні риси транснаціоналізації.
4. Визначення ТНК та їх роль в міжнародному бізнесі.

Ключові поняття: економічний глобалізм, причини глобалізації, переваги та недоліки від глобалізації для промислово розвинених країн, міжнародний поділ праці, інтернаціоналізація процесу виробництва, стадії інтернаціоналізаційного процесу, дуалістична концепція процесу інтернаціоналізації, зовнішня та внутрішня інтернаціоналізація, транснаціоналізація, суть транснаціональних корпорацій, визначення ТНК згідно ОЕСР та ЮНКТАД.

Методичні рекомендації

Економічний глобалізм - це важливий феномен сучасного світу, який відзначається зростанням міжнародної взаємозалежності економік та глибокою інтеграцією світових ринків. Цей процес впливає на економіки країн, міжнародну торгівлю, інвестиції, фінансові потоки та багато інших аспектів

глобальної економіки.

Процес інтернаціоналізації підприємства можна розділити на кілька етапів, кожен з яких характеризується певним рівнем залученості підприємства до міжнародних ринків і операцій: експортний етап, етап диверсифікації, етап глобалізації, етап транснаціоналізації.

Дуалістична концепція інтернаціонального процесу передбачає наявність двох основних напрямків інтернаціоналізації: мікрорівень (мікроінтернаціоналізація) та макрорівень (макроінтернаціоналізація). Дуалістична концепція вказує на важливість розуміння як окремих підприємств, так і загальних глобальних чинників у процесі інтернаціоналізації.

Транснаціоналізація - це процес глибокої інтеграції економічної діяльності міжнародних корпорацій у різних країнах, що веде до створення транснаціональних корпорацій (ТНК) і їхньої значущої ролі в глобальній економіці. основні риси транснаціоналізації включають: глобальна присутність, інтеграція функцій, глобальні цінності і стандарти, глобальні бренди і ідентичність, глобальна конкуренція, міжнародні інвестиції, вплив на політику, різні види ризиків.

В економічній літературі існують різні визначення ТНК, слід її проаналізувати та визначити основні риси які притаманні транснаціональним корпораціям.

Питання для самоперевірки

1. Які основні ознаки економічного глобалізму?
2. Які етапи інтернаціоналізації підприємства і як вони характеризуються?
3. Що передбачає дуалістична концепція інтернаціонального процесу?
4. Які основні риси транснаціоналізації, і як вони впливають на глобальну економіку?
5. Дайте визначення поняттю транснаціональна корпорація (ТНК).

Практичне заняття 2.

Транснаціональні корпорації у глобальній економіці

План

1. Система, ознаки і суть ТНК.
2. Причини виникнення і розвитку ТНК.
3. Типи і структура корпорацій в економічній діяльності міжнародного рівня.

Ключові поняття: транснаціональний характер діяльності ТНК, структурний критерій, критерій результативності, поведінковий критерій, зв'язок материнської компанії із закордонними філіями, економічні критерії ТНК, кількісно-якісні характеристики, визначення ТНК, переваги корпорації, пов'язані з транснаціоналізацією, відмінності між ТНК та національними компаніями, причини виникнення і розвитку ТНК, типи і структура корпорацій.

Методичні рекомендації

Транснаціональні корпорації (ТНК) - це великі міжнародні компанії, які володіють підприємствами, філіями або дочірніми компаніями в різних країнах світу і здійснюють бізнес-діяльність на глобальному рівні. Виділяють такі основні критерії ТНК: структурний критерій, критерій результативності, поведінковий критерій та управлінський критерій.

Наступним етапом вивчення теми є визначення причин появи та розвитку ТНК. Транснаціональні корпорації (ТНК) виникли та розвиваються з-за різноманітних причин, які включають: глобалізація економіки, технологічний розвиток, доступ до нових ринків, конкуренція, зменшення тарифів та бар'єрів, збільшення мобільності капіталу та можливості для інновацій.

Корпорації в економічній діяльності міжнародного рівня можна класифікувати за різними типами та структурами в залежності від їхньої діяльності та організаційної форми. Основні типи та структури корпорацій міжнародного рівня включають: Міжнародні корпорації (МК), транснаціональні

корпорації (ТНК), міжнародні альянси та інші види об'єднань. Структура корпорацій залежить від їхньої глобальної стратегії та бізнес-моделі. Основні елементи структури корпорацій включають головний офіс (центральний офіс), філії, дочірні компанії, представництва, відділи продажу та маркетингу, ділянки виробництва, дистрибуцію та логістику, а також функціональні підрозділи, такі як фінанси, людські ресурси, дослідження та розвиток, інновації та інше.

Питання для самоперевірки

1. Які критерії виділяються для класифікації корпорацій як транснаціональних?
2. Які причини призвели до появи та розвитку транснаціональних корпорацій (ТНК)?
3. Які основні типи та структури корпорацій міжнародного рівня існують?
4. Які основні елементи структури корпорацій можна виділити в контексті міжнародного бізнесу?
5. Як глобалізація та технологічний розвиток вплинули на розвиток транснаціональних корпорацій?

Практичне заняття 3.

Глобальний рух капіталу

План

1. Економічний зміст та основні форми глобального руху капіталу.
2. Економічний зміст прямих іноземних інвестицій (ПІІ).
3. Теорії прямих іноземних інвестицій.
4. Теорія інтерналізації та еkleктична теорія.
5. Концепція інвестиційного клімату.
6. Підходи рейтингових агенцій.
7. Особливості регіонального та галузевого розподілу ПІІ
8. Природа та зміст ризиків ПІІ.

9. Діяльність спеціалізованих національних та міжнародних організацій щодо страхування ризиків.

10. Ключові проблеми вітчизняного інвестиційного клімату.

Ключові поняття: глобальний рух капіталу, фінансові ресурси, іноземні інвестиції, фінансова стабільність, економічна інтеграція, інвестиційний потік, прямі іноземні інвестиції, портфельні іноземні інвестиції інвестиційна стратегія, ринкова експансія, інвестиційна привабливість, забезпечення інвестиційної привабливості, інвестиційна активність, інвестиційна спроможність, інвестиційний клімат, інвестиційний імідж, рейтингові агентства, оцінка інвестиційного клімату, кредитний рейтинг, види ризиків, страхування ризиків інвестицій, мультилатеральні фінансові установи, міжнародні страхові компанії, гарантії прав інвесторів.

Методичні рекомендації

Глобальний рух капіталу - це процес пересування фінансових ресурсів, інвестицій і активів між різними країнами та регіонами світу. Цей рух має свій власний економічний зміст і відбувається у різних формах.

Прямі та портфельні інвестиції мають головну ключову відмінність. Факт прямих інвестицій дозволяє керівництву компанії, в яку вкладаються гроші, отримувати всебічну допомогу від імені інвестора. Йдеться про стратегічне управління, розвиток фінансової складової, підвищення рівня прозорості діяльності підприємства. Портфельні ж інвестори займають переважно пасивну позицію, оскільки намагаються купувати міноритарні пакети цінних паперів у публічних компаній.

Теорії прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в економічній науці допомагають розуміти мотивації, переваги та наслідки іноземних інвестицій, коли компанії інвестують у підприємства за межами своєї держави. Існує кілька основних теорій, які пояснюють ПІІ:

теорія міжнародного портфеля, теорія ресурсного власництва, теорія міжнародного процесу виробництва, теорія олігопольних імперій, теорія зближення конвергенції.

Теорія інтерналізації (або теорія організаційної межі) і еkleктична теорія є двома ключовими підходами в області міжнародного бізнесу та міжнародних іноземних інвестицій. Обидва підходи визначають фактори, які впливають на рішення компаній інвестувати в іноземні ринки і організувати свою діяльність в іноземних країнах. Основна ідея теорії інтерналізації полягає в тому, що компанії інвестують в іноземний бізнес, коли внутрішні вигоди (контроль, зниження витрат, доступ до ресурсів) переважають над зовнішніми витратами та ризиками (пов'язаними з інтернаціоналізацією). Еkleктична теорія визнає роль зовнішніх чинників, таких як політичні, економічні, соціокультурні та інші фактори, які можуть впливати на рішення компаній щодо міжнародної експансії.

Сучасна економіка характеризується інноваціями та змінами. Цей період вважається найбільш сприятливим для реструктуризації діяльності підприємств, пов'язаних із впливом різних факторів на інвестиційну діяльність.

Fitch, S&P та Moody's-оцінюють здатність боржника повернути борг, враховуючи максимальну кількість факторів. Чим вище рейтинг, тим надійніше компанія. Для банків головними критеріями є їх стійкий баланс, капіталізація, їх прозорість, рівень прибутковості, список клієнтів, керівництво, перспективи зростання. Також велике значення має обсяг банку, виражений в його власних засобах, політика ведення бізнесу та захист капіталу.

Експерти Heritage Foundation визначають економічну свободу як «відсутність правового вкладу або відновлення виробництва, розподілу та споживання товарів і послуг. Дані рівні економічної свободи в країні дуже важливі для суспільства, так як саме за рахунок них реалізується вся економічна система, здатна захищати і відстоювати економічні інтереси і самостійну діяльність громадян.

Transparency International щорічно складає Індекс сприйняття корупції, що відображає рівень корупції в державному секторі різними підприємцями та

аналітиками. Індекс складається на основі даних опитувань, проведених серед експертів і в ділових колах.

Doing Business- на відміну від інших подібних досліджень, ґрунтується лише на вивченні та квантифікації законів, постанов і правил, що виникають у сфері підприємницької діяльності. Індекс не враховує більш загальні умови, такі як інфраструктура, інфляція, доходність бізнесу та інші.

Нові форми інвестування в сучасних умовах – криптовалюта, блокчейн-проекти, соціальні інвестиції, екологічні інвестиції . Ці нові форми інвестування відкривають нові можливості та виклики для інвесторів і вимагають ретельного аналізу ризиків та дослідження перед вкладанням коштів

Міжнародні організації зі страхування ризиків та катастроф. Ці організації відіграють важливу роль у зменшенні фінансового ризику та захисті від небезпек. Вони розробляють та надають різні види страхових продуктів та програм, спрямовані на зменшення втрат від негативних подій, і виступають ключовими гравцями у справедливому та стійкому розподілі ризиків у світовій економіці.

Інвестиційний клімат описує об'єктивні фактори, що впливають на інвестиції, тоді як інвестиційний імідж відображає суб'єктивне сприйняття країни як інвестиційного об'єкта.

І також слід приділити увагу дослідженню ключових проблем вітчизняного інвестиційного клімату.

Питання для самоперевірки

1. Згідно теорій прямих іноземних інвестицій (ПІІ), які фактори та мотивації впливають на рішення компаній інвестувати за межами своєї держави?
2. Які ключові теоретичні підходи до розуміння ПІІ існують у сфері міжнародного бізнесу?
3. Які фактори визначають внутрішні та зовнішні вигоди та витрати для компаній, які розглядають можливість іноземних інвестицій, згідно теорії інтерналізації?

4. Як еkleктична теорія пояснює рішення компаній щодо іноземних інвестицій, враховуючи як внутрішні, так і зовнішні фактори?
5. Які можливі переваги та ризики пов'язані з процесом інтернаціоналізації компаній через прямі іноземні інвестиції?
6. Як Fitch, S&P та Moody's визначають кредитний рейтинг компаній?
7. Які критерії та фактори важливі для банків під час оцінки фінансової стійкості компаній та їх надійності?
8. Які міжнародні організації зі страхування ризиків і катастроф допомагають зменшити фінансовий ризик?
9. Що таке інвестиційний клімат та які об'єктивні фактори впливають на інвестиції в країні?
10. Які ключові проблеми інвестиційного клімату України ви бачите і які можливі шляхи їх вирішення?

Практичне заняття 4.

Стратегія та управління транснаціональними корпораціями

План

1. Економічні моделі транснаціональної діяльності.
2. Метод визначення оптимальної форми діяльності ТНК за Хіршем та Агмоном.
3. Модель вибору форми обслуговування внутрішнього ринку.
4. Динамічні аспекти проблеми вибору оптимальної форми закордонної діяльності за Баклі та Кессоном.
5. Суть глобальної стратегії ТНК.
6. Глобальна, галузева та регіональна конкурентоздатність ТНК.
7. Структура управління ТНК.
8. Економічний механізм діяльності ТНК. Трансфертні ціни та їх економічні функції.
9. Податкові умови діяльності ТНК.
10. Діяльність ООН та міжнародних організацій стосовно ТНК.

Ключові поняття: Метод визначення оптимальної форми діяльності ТНК, Метод Хірша та Агмона, Модель вибору форми обслуговування внутрішнього ринку, Модель Баклі та Кессона, стратегії розміщення виробництва, міжнародний маркетинг, міжнародні угоди і організації, норми та стандарти, оподаткування, права людини, корпоративна відповідальність, конкуренція, охорона довкілля, корпоративна господарська діяльність.

Методичні рекомендації

Економічні моделі транснаціональної діяльності - це теоретичні концепції та методології, які допомагають розуміти та пояснювати специфіку та особливості функціонування транснаціональних корпорацій (ТНК) в глобальному економічному середовищі. Основні економічні моделі транснаціональної діяльності включають: Модель розподілення виробництва (Location Model); Модель глобального розподілу цінності (Global Value Chain Model); Модель імперії виробництва (Production Network Model); Модель конкурентної переваги (Competitive Advantage Model); Модель організаційної структури (Organizational Structure Model).

Метод визначення оптимальної форми діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК) за Хіршем та Агмоном відноситься до теорій міжнародного бізнесу та стратегічного управління. Цей метод допомагає ТНК приймати рішення щодо того, яку форму діяльності вони мають обрати для ефективної експансії на міжнародних ринках.

Основні принципи методу Хірша та Агмона включають наступні кроки: аналіз ринкових умов, оцінка ресурсів і компетенцій, вибір форми діяльності, розробка бізнес-плану, впровадження та контроль.

Модель вибору форми обслуговування внутрішнього ринку - це аналітичний підхід, який допомагає підприємствам визначити оптимальну стратегію по обслуговуванню свого внутрішнього ринку або ринку власної країни. Ця модель дозволяє вирішити, чи краще виробляти та надавати товари і

послуги власними силами або використовувати зовнішні постачальники або партнерів.

Динамічні аспекти проблеми вибору оптимальної форми закордонної діяльності в рамках моделі Баклі та Кессона включають розгляд динаміки зміни обставин і умов на міжнародному ринку та розвитку самого підприємства з часом. Основні аспекти цієї моделі враховують такі питання: зміна міжнародного середовища, розвиток технологій, конкуренція, зміни в попиті, зростання підприємства. Динамічний підхід до вибору форми закордонної діяльності передбачає постійний аналіз та переоцінку стратегії підприємства в контексті зміни обставин. Для досягнення успіху на міжнародних ринках підприємство повинно бути готовим адаптуватися до нових умов і максимізувати свою конкурентоспроможність.

Глобальний підхід до джерел сировини - передбачає не обмеження використання місцевих джерел сировини, а, навпаки, пошук та закупівлю ресурсів у різних країнах світу в залежності від їх доступності та вигідності. Ключові аспекти глобального підходу до джерел сировини включають: диверсифікація постачальників, глобальне логістичне управління та синергія між галузями.

Транснаціональне розміщення виробництва - це стратегія ТНК, в якій різні етапи виробництва їхньої продукції розміщені в різних країнах світу відповідно до їхніх переваг та можливостей. Ця стратегія може включати в себе виробництво компонентів, підсистем та готових виробів на різних географічних ринках.

Транснаціональний маркетинг і глобальна експортна політика є важливими аспектами діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК) в міжнародному бізнесі. Ключові аспекти транснаціонального маркетингу та глобальної експортної політики ТНК включають: маркетингові дослідження, стандартизація та адаптація, реклама та брендінг, дистрибуція та логістика, ціноутворення, забезпечення якості, таргетинг та позиціонування, торговельні угоди.

Регулювання діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК) в сучасному світі є складною і важливою проблемою. ТНК, які мають підприємства та

операції в різних країнах, можуть впливати на економіку, суспільство та навколишнє середовище. Ось ключові аспекти регулювання діяльності ТНК: Міжнародні угоди і організації, Норми та стандарти, Оподаткування, Права людини та корпоративна відповідальність, Конкуренція, Охорона довкілля та Корпоративна господарська діяльність. Регулювання відбувається як на міжнародному так і національному рівнях.

Суть глобальної стратегії транснаціональних корпорацій (ТНК) полягає в тому, щоб впроваджувати свою бізнес-модель та розширювати свою діяльність на міжнародних ринках з метою отримання конкурентних переваг та максимізації прибутків в глобальному масштабі.

Глобальна конкурентоздатність ТНК визначається їх здатністю конкурувати на світовому ринку та здійснювати успішну діяльність у багатьох країнах одночасно. Це включає в себе розвиток глобальних брендів, масштаб економії, глобальні ланцюжки постачання та інші фактори.

Галузева конкурентоздатність визначається тим, наскільки ТНК успішно функціонують у своїй конкретній галузі. Це може включати в себе інновації, якість продукції, ціноутворення та інші аспекти, які дозволяють конкурувати на ринку цієї галузі.

Регіональна конкурентоздатність визначається здатністю ТНК до успішної діяльності в певному регіоні чи країні. Це включає в себе адаптацію до місцевих ринкових умов, вимог споживачів та регулювання.

Структура управління ТНК може бути децентралізованою, централізованою та матрична структура.

Економічний механізм діяльності ТНК включає в себе комплекс економічних і фінансових інструментів, які використовуються корпорацією для управління своєю глобальною бізнес-діяльністю. Це може включати в себе стратегії оптимізації податкових зобов'язань, фінансове планування, управління ризиками та інші аспекти.

Трансфертні ціни використовуються ТНК для визначення цін на товари, послуги або права між різними підрозділами компанії, які функціонують у різних країнах.

Податкова політика є важливим аспектом діяльності ТНК, оскільки вона може впливати на прибутковість і ефективність їхнього бізнесу. ТНК мають справу з різними податками, включаючи корпоративний податок, податок на прибуток, податок на власність, податок на дивіденди і багато інших. Важливо для ТНК знати податкові закони та правила в кожній країні, де вони мають підрозділи або проводять бізнес. Багато ТНК використовують податкове планування для мінімізації своїх податкових зобов'язань. Це може включати в себе створення дочірніх компаній в країнах з низькими податками, використання податкових лазівок, перенесення прибутку до країн з низькими ставками податків та інші стратегії.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) та інші міжнародні організації відіграють важливу роль у регулюванні та сприянні діяльності ТНК. ООН встановлює стандарти та рекомендації щодо питань, пов'язаних з корпоративною відповідальністю, збереженням навколишнього середовища, правами людини та соціальною відповідальністю ТНК.

Питання для самоперевірки

1. Які основні економічні моделі транснаціональної діяльності і як вони впливають на стратегії транснаціональних корпорацій?
2. Які кроки включає в себе метод визначення оптимальної форми діяльності ТНК за Хіршем та Агмоном?
3. Які фактори впливають на вибір форми обслуговування внутрішнього ринку підприємствами?
4. Опишіть динамічний підхід до вибору оптимальної форми закордонної діяльності за моделлю Баклі та Кессона.
5. Як глобальний підхід до джерел сировини та розміщення виробництва впливає на стратегії транснаціональних корпорацій і чому він може бути вигідним для їхньої діяльності?

6. Які ключові аспекти та аспекти враховуються на міжнародному та національному рівнях регулювання діяльності ТНК?
7. Яка сутність глобальної стратегії ТНК, і які цілі вони переслідують на міжнародних ринках?
8. Що визначає глобальну конкурентоздатність ТНК і які фактори впливають на їх успішну діяльність у багатьох країнах одночасно?
9. Яким чином галузева конкурентоздатність впливає на успіх ТНК в їхній конкретній галузі та які аспекти її визначають?
10. Які різновиди структури управління можуть бути в ТНК, і як вони впливають на їхню ефективність?
11. Яким чином ТНК використовують трансфертні ціни для внутрішнього обліку та оптимізації податкових зобов'язань?
12. Яку роль в глобальному регулюванні діяльності ТНК відіграють міжнародні організації, такі як ООН, та які аспекти вони контролюють?

Практичне заняття 5.

Фінанси транснаціональних корпорацій

План

1. Основні форми залучення капіталу до ТНК.
2. Теорія Модільяні-Міллера
3. Джерела та структура фінансування ТНК.
4. Особливості фінансового менеджменту в ТНК.
5. Міжнародний контролінг та аудит в ТНК.

Ключові поняття: капітал, нерозподілений прибуток, позики банку, акції, облігації, короткострокове фінансування, довгострокове фінансування, валюта, теорія Модільяні-Міллера, оцінка бізнесу, фінансовий менеджмент, фінансовий ризик, контролінг, аудит, річний звіт, баланс, рахунок доходів і збитків, рахунок надходжень і витрат коштів.

Методичні рекомендації

Основні форми залучення капіталу до ТНК: за інструментами фінансування: нерозподілений прибуток; позики банку; випуск нових акцій; за джерелами: внутрішні і зовнішні; за строками: короткострокові і довгострокові; за валютою: національна й іноземна.

Також необхідно приділити увагу теорії Модільяні-Міллера що вивчає проблеми корпорації з погляду рівноваги на фінансовому ринку.

Ще одним компонентом для вивчення студентами є визначення вартості компанії. Оцінка бізнесу (підприємства) - це визначення вартості компанії як майнового комплексу, здатного приносити прибуток її власникові. При проведенні оцінки бізнесу визначається вартість всіх активів: нерухомого майна, фінансових вкладень, машин і устаткування, складських запасів, нематеріальних активів і так далі. Крім того, окремо оцінюється ефективність її роботи у минулому, сьогоднішньому і майбутньому, перспективи розвитку на ринку.

Також на практичному занятті приділяється увага джерелам та структурі фінансування ТНК. Короткострокові інструменти: овердрафти (кредити за поточним рахунком); банківські короткострокові позики; середньострокові позики з можливістю дисконтування. Довгострокові інструменти: довгострокове банківське кредитування; фінансування оренди; облігації; акції. Внутрішньофірмове фінансування, тобто фінансування головною компанією своїх структурних підрозділів, до нього належать: нерозподілений прибуток; кредити; дивіденди; роялті; управлінські гонорари; купівля та продаж товарно-матеріальних запасів; внутрішньофірмові рахунки дебіторів і розрахунки з постачальниками та кредиторами; інвестиції з використанням акціонерного капіталу. Також участь ТНК у приватизації.

Надалі необхідно розібратися з питаннями фінансового менеджменту. Основними специфічними операціями, які виконуються фінансовим менеджментом ТНК, є такі: зарубіжна інвестиційна діяльність, що включає в себе: фінансове планування, тобто процес оцінки і вибору інвестицій довгострокового призначення, ПЗІ. Управління інвестиційним ризиком;

управління портфельними інвестиціями і визначення диверсифікації портфеля за країнами: складання кошторисів міжнародних капіталовкладень з визначенням їх окупності та вибір джерел та оптимального рівня фінансування; визначення валюти отримання позики й виплати позики; фінансування міжнародної торгівлі; визначення вартості капіталу і прибутку на інвестований капітал; грошові операції між філіями в різних країнах; купівля-продаж іноземної валюти; управління валютно-кредитним і валютно-фінансовим ризиком; визначення шляхів зниження фінансового ризику ТНК; питання оподаткування; постійний зв'язок з ринками іноземних валют, євровалюти, єврооблігацій і т. ін.; визначення дивідендної політики.

І також важливим етапом вивчення теми є дослідження питання міжнародного контролінгу та аудиту в ТНК. Контроль пов'язаний з плануванням і покликаний забезпечити керівництво організації своєчасною і достовірною інформацією про хід виконання стратегічних планів, їх зв'язок з місією організації для своєчасного їх корегування. Контролінг і аудит проводиться за допомогою аналізу різних видів звітів. Види звітів: Річний звіт - виробництво і реалізація продукції, зміни в організаційній структурі та керівництві, фінансові результати діяльності. Фінансова звітність регламентується законами, решта звітності подається у довільній формі. Фінансовий звіт (як складова річного звіту) - дані про фінансовий стан, результати фінансової діяльності, зміни фінансового стану. Баланс - типова структура, активи (оборотні і необоротні), пасиви (позиковий і власний капітал). Рахунок доходів і збитків - визначення грошової вартості результатів торговельної діяльності за певний період, як правило, формується один раз на рік, результати публікуються. Рахунок надходжень і витрат коштів - відображає надходження коштів з різних джерел фінансування та їх використання протягом звітного періоду.

Питання для самоперевірки

1. В чому полягає теорія Модільяні-Міллера і які вона виносить пропозиції щодо фінансової стратегії корпорацій?
2. Які аспекти визначення вартості компанії важливі для фінансового

менеджменту ТНК? Які фактори враховуються при оцінці бізнесу?

3. Які інструменти короткострокового і довгострокового фінансування використовуються ТНК?

4. Якими специфічними операціями займається фінансовий менеджмент ТНК в контексті міжнародного контролінгу та аудиту?

5. Які основні види звітності використовуються для контролінгу та аудиту в ТНК? Які дані вони містять і яким чином вони допомагають управлінцям?

Практичне заняття 6.

Транснаціональні альянси

План

1. Суть та основні форми транснаціональних альянсів.
2. Міжнародні ліцензійні угоди як форма транснаціональних альянсів.
3. Міжнародний франчайзинг, його зміст та управління.
4. Транснаціональні консорціуми.
5. Міжнародні контракти на управління.
6. Міжнародні інвестиційні контракти "під ключ".

Ключові поняття: Транснаціоналізація, форми транснаціоналізації
Транснаціональні альянси, Міжнародні ліцензійні угоди, Міжнародний франчайзинг, Транснаціональні консорціуми, Міжнародні контракти на управління, Міжнародні інвестиційні контракти "під ключ".

Методичні рекомендації

Транснаціоналізація означає розширення діяльності підприємства за межі власної країни на міжнародні ринки. Ця процедура може приймати інвестиційні та неінвестиційні форми. Інвестиційні форми транснаціоналізації включають в себе прямі іноземні інвестиції (ПІІ) та інші форми інвестування в іноземні активи. Неінвестиційні форми транснаціоналізації передбачають розширення міжнародної діяльності без прямих іноземних інвестицій. Це може включати в себе експорт товарів та послуг за кордон, ліцензування, франчайзинг,

консорціуми тощо.

Транснаціональні альянси є стратегічними партнерствами між компаніями з різних країн для досягнення спільних цілей. Ось деякі основні форми: Спільні підприємства, Стратегічні альянси, Франчайзинг; ліцензійні угоди, альянси та інші.

Міжнародні ліцензійні угоди - це форма транснаціонального співробітництва, в якій одна компанія (ліцензіар) надає іншій компанії (ліцензіату) право використовувати свої інтелектуальні власності, технології, бренди або знання за певних умов та плату.

Міжнародний франчайзинг - це форма бізнесу, в якій одна компанія (франчайзор) надає іншій компанії (франчайзі) право використовувати свій бренд, бізнес-модель і підтримку для ведення бізнесу за певних умов і плату.

Транснаціональні консорціуми - це об'єднання двох або більше компаній, зазвичай з різних країн, для спільного виконання проектів або завдань.

Міжнародні контракти на управління - це угоди між двома або більше компаніями, де одна компанія (контрактодавець) надає іншій компанії (контрактодержателю) право управляти діяльністю частини свого бізнесу на певних умовах і за плату.

Міжнародні інвестиційні контракти "під ключ" (або "під ключ") - це угоди, які включають в себе виконання повного циклу проекту або будівництва об'єкта "з нуля" в іншій країні.

Питання для самоперевірки

1. Які можуть бути переваги та недоліки використання міжнародних ліцензійних угод для компаній?
2. Що включає в себе міжнародний франчайзинг і як він функціонує?
3. Які основні мотиви для утворення транснаціональних консорціумів?
4. Які можливості та обмеження пов'язані з міжнародними контрактами на управління?
5. Як визначається поняття "під ключ" в міжнародних інвестиційних контрактах?

Практичне заняття 7.

Угоди зі злиття і поглинання як основні способи капіталовкладень ТНК

План

1. Сутність та види процесів злиття та поглинання. Розвиток зарубіжної експансії ТНК через злиття та поглинання.
2. Основні мотиви злиття та поглинання.
3. Особливості галузевої та регіональної структури злиття та поглинання.

Ключові поняття: галузева структура, регіональна структура, синергія, диверсифікація ризиків, місцева адаптація, глобальна конкурентоспроможність, внутрішньогалузеві злиття, міжгалузеві злиття, оптимізація бізнес-процесів, розширення ринкової присутності.

Методичні рекомендації

Злиття та поглинання - це стратегічні корпоративні процеси, які передбачають об'єднання двох або більше підприємств в одне або придбання одним підприємством іншого. Основною метою цих процесів є збільшення ефективності та конкурентоспроможності компаній, а також отримання доступу до нових ринків, технологій, клієнтської бази і ресурсів. Існують різні види злиття і поглинання.

Мотиви для проведення злиття та поглинання можуть бути різними і включати такі аспекти: розширення ринкової присутності, ефективніше використання ресурсів, отримання технологічних переваг, диверсифікація ризиків та інші.

Внутрішньогалузеві злиття та поглинання- це процеси, коли компанії з однієї і тієї ж галузі об'єднуються або одна придбає іншу. Міжгалузеві злиття та поглинання- це процеси, коли компанія з однієї галузі об'єднується з компанією з іншої галузі. Наприклад, технологічна компанія може придбати виробника продуктів харчування для диверсифікації свого бізнесу.

Регіональна структура злиттів і поглинань: місцеві, міжнародні та

глобальні злиття та поглинання.

Питання для самоперевірки

1. Яка сутність процесів злиття та поглинань в контексті діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК)?
2. Як злиття та поглинання сприяють розвитку зарубіжної експансії ТНК? Можете навести приклади?
3. Які основні мотиви, що стоять за здійсненням злиття та поглинань ТНК?
4. Які переваги синергії можуть виникнути після злиття чи поглинання для ТНК?
5. Як злиття та поглинання можуть впливати на глобальну конкурентоспроможність ТНК?
6. Які ризики пов'язані з проведенням злиття та поглинань для ТНК і як їх можна уникнути чи пом'якшити?
7. Які фактори необхідно враховувати ТНК при вирішенні питань злиття та поглинань на глобальному рівні?

Змістовий модуль 2. Вплив діяльності ТНК на соціально-економічний розвиток країн

Практичне заняття 8.

Транснаціоналізація у сфері фінансових послуг

План

1. Тенденції транснаціоналізації фінансів.
2. Транснаціональні банки та їх функції.
3. Функції транснаціональних фінансових інститутів в глобальній фінансовій системі.
4. Глобальні фінансові центри та їх функції.
5. Офшорні фінансові центри та їх роль в глобальній економіці.

Ключові поняття: транснаціональний банк, організаційна структура, міжнародні фінансові центри, IFCD (індекс розвитку міжнародних фінансових центрів), офшоризація, офшорний фінансовий центр.

Методичні рекомендації

Фінансові ТНК стали останніми десятиліттями беззаперечним гегемоном світового фінансового господарства. Водночас вказані процеси є надзвичайно суперечливими, особливо для країн із «транзитивними» (перехідними) економіками. Саме фінансовий капітал виявив найвищу здатність до зростання в умовах глобалізації. В таких умовах фінансові інституції отримали явні переваги над промисловими корпораціями в конкурентній боротьбі, що в результаті і привело до гегемонії фінансових ТНК. Об'єктивно провідними фінансовими ТНК світу залишаються банківські інституції.

Транснаціональний банк – здійснює банківську діяльність у різних регіонах світу. За методикою ООН транснаціональними вважають банки з обсягом активів (у фінансовій справі) не меншим від двох млрд доларів США й власною мережею філій не менше ніж у п'яти іноземних державах. Організаційна структура ТНБ і його відділень тісно зв'язана зі стратегічним напрямком діяльності банку в цілому, з його глобальними задачами. По типу орієнтації організації структура може будуватися по наступним принципах: по функціональному принципу; по географічному принципу; по товарному чи ринковому принципу. Найефективніша структура містить в собі всі три напрямки.

В епоху економічної глобалізації, міжнародні фінансові центри виконують увесь спектр фінансових функцій, а також мають різноманітні організаційні типи, що пояснюється багатомірністю моделей їх розвитку. Згідно IFCD (індекс розвитку міжнародних фінансових центрів) до топ 10 глобальних фінансових центрів світу віднесено: Нью-Йорк, Лондон, Токіо, Сінгапур, Гонконг, Шанхай, Париж, Франкфурт, Пекін, Чикаго, а всього у світі нараховується 45 міжнародних фінансових центрів, зокрема, 21 у Європі, 10 в Америці, 11 в Азії та 3 – інші (Йоханесбург, Мельбурн, Сідней).

Передумовою для розвитку офшоризації слугує широкомасштабна глобалізація, орієнтованість кожної з держав на підвищення конкурентоспроможності власної економіки та її бізнес-структур, а також прагнення приватного бізнесу вести свою діяльність на найвигідніших засадах. Офшорний фінансовий центр – це країна або юрисдикція з фінансовими центрами, які складаються з фінансових установ, що працюють переважно з нерезидентами та/або в іноземній валюті в масштабі, непропорційному розвитку приймаючої країни. Офшоризація стала реальною загрозою для ефективного та збалансованого розвитку світової економічної системи.

Питання для самоперевірки

1. Які банки вважаються транснаціональними?
2. Назвіть основні функції, які виконує транснаціональний банк.
3. Від чого залежить розвиток окремого міста в якості міжнародного фінансового центру?
4. Чим офшоризація загрожує ефективному розвитку світової економічної системи?

Практичне заняття 9.

Економічні результати діяльності транснаціональних корпорацій

План

1. Економічні результати діяльності ТНК для країн-експортерів та імпортерів капіталу.
2. Макро та мікроекономічні ефекти ПШ.
3. Особливості інвестиційного середовища у трансформаційних економіках.
4. Особливості регулювання діяльності ТНК в трансформаційних економіках.
5. Досвід та проблеми діяльності ТНК в економіці України.

Ключові поняття: ТНК, країни експортери капіталу, країни імпортери

капіталу, залучення іноземних інвестицій, технологічний трансфер, інвестиційне середовище, трансформаційні економіки, податкові пільги, екологічні питання.

Методичні рекомендації

Під час підготовки до практичного заняття здобувачі повинні розкрити основні пункти плану. Економічні результати діяльності ТНК для країн-експортерів та імпортерів капіталу. Для країн-експортерів: зростання експорту, збільшення валютних надходжень та покращення платіжного балансу, створення робочих місць та технологічний трансфер. Для країн-імпортерів капіталу: залежність від іноземних інвестицій, зростання конкуренції, репатріація прибутків.

Залучення іноземних інвестицій до трансформаційних економік важливо для забезпечення необхідних ресурсів та технологій для розвитку. Це може сприяти створенню робочих місць, передачі нових знань та зміцненню міжнародних зв'язків, але також вимагає уважної регуляції для запобігання надмірній залежності від іноземних інвесторів.

Інвестиційне середовище у трансформаційних економіках відрізняється від класичних ринків через ряд особливостей. По-перше, вони можуть бути менш розвинутими в аспекті інфраструктури та правового середовища. По-друге, трансформаційні економіки часто стикаються з великою нестабільністю та політичними ризиками, що може впливати на надійність інвестиційних угод. Незважаючи на ці виклики, такі економіки можуть бути привабливими для інвесторів завдяки потенціалу для високого росту та розвитку.

Досвід діяльності ТНК в економіці України відзначається як позитивними, так і негативними аспектами. З одного боку, ТНК можуть принести іноземні інвестиції, технологічний трансфер та сприяти створенню робочих місць. Однак з іншого боку, існують проблеми, пов'язані з податковими пільгами, екологічними питаннями та конкуренцією, які потребують уважного регулювання та контролю.

Питання для самоперевірки

1. Які основні фактори впливають на економічні результати транснаціональних корпорацій, і які з них є найбільш важливими?
2. Які стратегії та методи використовуються транснаціональними корпораціями для збільшення свого прибутку та конкурентоспроможності?
3. Які впливи має діяльність транснаціональних корпорацій на економічний розвиток країн, в яких вони працюють?
4. Які ризики та виклики пов'язані з глобалізацією та діяльністю транснаціональних корпорацій і як вони впливають на їхні економічні результати?

Практичні заняття 10 та 11

Вплив діяльності ТНК на економічний розвиток країн

План

1. Презентація індивідуального навчально-дослідного задання

Методичні рекомендації

Для презентації індивідуального навчально-дослідного задання студентам слід його виконати згідно методичним рекомендаціям щодо виконання індивідуального навчально-дослідного завдання та підготувати презентацію до 10 слайдів для візуальної демонстрації отриманих результатів роботи.

2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

До самостійної роботи здобувачів відноситься: підготовка до практичних занять, написання індивідуального навчально-дослідного завдання та підготовка презентації, підготовка до іспиту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (далі ІНДЗ) передбачає: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх при вирішенні конкретних виробничих ситуацій; розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами та звітністю підприємства.

ІНДЗ з дисципліни «Сучасні теорії ТНК» видається студенту викладачем на початку семестру. ІНДЗ виконується студентом самостійно. Студент має презентувати ІНДЗ на спеціально відведених для цього практичних заняттях та не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Оцінка за виконання ІНДЗ враховується при виставленні загальної оцінки за дисципліною.

У процесі виконання ІНДЗ студент має опрацювати не менше п'яти літературних джерел з посиланнями на використання певної інформації з них по тексту роботи. При цьому робота має носити практичну направленість та бути спрямованою на вирішення певної проблеми чи висловлення особистого погляду автору роботи на питання, яке розглядається в роботі.

На основі необхідних вихідних даних, здобувач проводить аналіз впливу діяльності ТНК на економічний розвиток однієї із країн (обирає самостійно). У роботі на базі побудованих регресійних моделях слід оцінити наслідки від вивезення та ввозу прямих іноземних інвестицій ТНК на торговельний баланс та поточний рахунок країн, зростання ВВП та рівень золотовалютних резервів. Та в цілому проаналізувати позитивні та негативні фактори присутності ТНК в обраній країні.

Індивідуальне завдання складається з: титульної сторінки; змісту; вступу; основної частини; висновку; списку використаної літератури; додатків до індивідуального завдання (при необхідності).

Вступ має розкривати актуальність обраної студентом теми, її проблематику, мету написання роботи.

Основна частина роботи (може включати декілька підрозділів) має включати характеристику сучасного стану проблеми, опис нормативної бази, погляд різних авторів на цю проблему, позитивні та негативні наслідки проблеми.

Висновки повинні включати обґрунтування результатів регресійного аналізу.

Список літератури складається згідно з державним стандартом.

Додатки включають матеріали, що є копією документів, звітів, або розрахункові таблиці, узагальнюючі схеми чи діаграми. При наявності кількох додатків оформлюється окрема сторінка "ДОДАТКИ", номер якої є останнім, що відноситься до обсягу ІНДЗ.

Обсяг ІНДЗ повинен становити в друкованому варіанті 10 – 15 сторінок.

3. ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Система ТНК охоплює:

- а) материнську компанію та її філії, розташовані в різних країнах;
- б) тільки виробничі підрозділи корпорації;
- в) материнську компанію та філії, які розташовані в одній країні;
- г) філії, які виконують як виробничі, так і маркетингові функції;
- д) правильної відповіді немає.

2. Форма об'єднання, яка передбачає збереження виробничої та втрату комерційної самостійності – це:

- а) концерн;
- б) пули;
- в) синдикат;
- г) трест;
- д) картель.

3. Завдання менеджменту на початковому етапі інтернаціоналізації фірми полягає в:

- а) забезпечення синергізму;
- б) вибір найбільш перспективних зарубіжних ринків і форм виходу на них;
- в) підвищення результативності діяльності на конкретних зарубіжних ринках;
- г) глобальна раціоналізація;
- д) усі відповіді правильні.

4. До інтернальних факторів, які впливають на вибір форми виходу на зарубіжні ринки, не належить:

- а) технологічний рівень;
- б) післяпродажне обслуговування;
- в) управлінські, інвестиційні та технологічні ресурси, виробничий і маркетинговий досвід;
- г) вартість виробництва й умови конкуренції;
- д) ступінь диференціації продукту.

5. Концепція інтерналізації запропонована:

- а) С. Хаймером;
- б) Дж. Даннінгом;
- в) П. Ашег'яном і В. Ебрахімі;

г) П. Баклі і М. Кесоном.

6. Згідно з М. Портером, до детермінант конкурентної переваги країни належать:

а) фактори виробництва; умови попиту; фірмова стратегія, структура і конкуренція.;

б) фактори виробництва; умови попиту; валютні курси; фірмова стратегія, структура і конкуренція;

в) умови попиту; пов'язані та підтримуючі галузі; фактори виробництва; фірмова стратегія, структура та конкуренція;

7. Переваги використання трансфертних цін відображають особливості впливу:

а) фіскальних факторів;

б) ринкових факторів;

в) цінових факторів;

г) валютних факторів.

8. Аналіз яких альтернатив запропонував С. Хірш при визначенні найбільш ефективного способу зарубіжної діяльності?

а) експорт, ПЗІ, ліцензування;

б) експорт, ПЗІ, спільне підприємництво;

в) ПЗІ, спільне підприємництво, ліцензування;

г) експорт і ліцензування.

9. До форм диверсифікації не належить:

а) перехід у нову галузь вслід за змінами потреб традиційних клієнтів корпорації;

б) диверсифікація, пов'язана з розвитком;

в) конгломератна диверсифікація;

г) ризикова диверсифікація.

10. Синергічний ефект спостерігається тоді, коли:

а) загальний обсяг продаж дорівнює величині повернення інвестицій

б) ефект від суми більший, ніж сума ефектів від окремих складових;

в) поточні витрати дорівнюють загальному обсягу інвестицій;

г) сума ефектів від окремих складових більша, ніж ефект від суми.

4. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Охарактеризуйте основні рушійні сили процесу глобалізації світової економіки.
2. Охарактеризуйте основні наслідки глобалізаційних процесів
3. Назвіть етапи розвитку транснаціоналізації світової економіки
4. Дайте характеристику значенню діяльності ТНК у світовій економіці
5. Назвіть основні критерії визначення транснаціоналізації компанії
6. Охарактеризуйте основні положення теорії фірми Хаймера й "захисного" інвестування.
7. Охарактеризуйте основні положення теорії інтерналізації й привласнення.
8. Охарактеризуйте основні положення "податкової" теорії діяльності ТНК.
9. Охарактеризуйте основні положення теорії міжнародної конкурентоспроможності галузі.
10. Охарактеризуйте принципи побудови еkleктичної парадигми міжнародного виробництва
11. Дайте характеристику сучасним формам глобального руху капіталу
12. Назвіть основні постулати правила Вальраса
13. Які основні види інвестицій виділяють сьогодні економісти?
14. Охарактеризуйте мотиви експорту та імпорту капіталу
15. Назвіть основні положення концепції інвестиційного клімату.
16. Назвіть основні рейтинги які визначають інвестиційну привабливість країни.
17. Охарактеризуйте основні ризики ПІІ
18. Назвіть ключові проблеми вітчизняного інвестиційного клімату.
19. Охарактеризуйте метод визначення оптимальної форми діяльності ТНК за Хіршем та Агмоном.
20. Дайте визначення проблеми вибору оптимальної форми закордонної діяльності за Баклі та Кессоном
21. Національне регулятивне середовище ТНК.
22. Міжнародне регулювання діяльності ТНК
23. Охарактеризуйте основні постулати теорії Модельяні-Міллера.
24. Оцініть основні стратегії, що використовуються ТНК у ПІІ

25. Проаналізуйте галузеву й регіональну структуру ПП.
26. На які країни й чому доводиться найбільший обсяг вивезених і завезених інвестицій?
27. Опишіть значимість використання проектного фінансування в діяльності ТНК.
28. Суть та основні форми транснаціональних альянсів.
29. Охарактеризуйте економічний зміст ліцензування.
30. Дайте визначення що таке міжнародний франчайзинг, його зміст та управління.
31. Охарактеризуйте транснаціональні консорціуми.
32. Назвіть основні характеристики міжнародних інвестиційних контрактів "під ключ".
33. У яких галузях спостерігається максимальна кількість злиттів і поглинань?
34. Охарактеризуйте основні процеси транснаціоналізації у фінансовій сфері
35. Дайте оцінку економічним результатам діяльності ТНК для країн-експортерів капіталу
36. Дайте оцінку економічним результатам діяльності ТНК для країн-імпортерів капіталу.
37. Дайте оцінку перспективам та проблеми діяльності ТНК в економіці України.
38. Установить взаємозв'язок між зміною валютного курсу й рухом прямих і портфельних інвестицій.
39. Оцініть вплив закордонних інвестицій на платіжний баланс країни.
40. Охарактеризуйте вплив діяльності філій ТНК на економічний розвиток країн СНД.
41. Охарактеризуйте вплив діяльності філій ТНК на економічний розвиток країн ЄС.
42. Охарактеризуйте вплив діяльності філій ТНК на економічний розвиток країн Америки.
43. Охарактеризуйте вплив діяльності філій ТНК на економічний розвиток країн Азії.

5. ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Методи контролю знань студентів:

Поточний контроль: поточне оцінювання усних відповідей та письмових завдань; оцінювання завдань, що виносяться на самостійне опрацювання.

Періодичний контроль: оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання та презентації до нього.

Підсумковий контроль: залік

Таблиця 5.1

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за різними видами роботи

Вид роботи		Кількість балів
Поточний контроль:		
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань		від 0 до 5
Періодичний контроль:		
Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання		Від 0 до 25
Контрольна робота за змістовними модулями у формі тестування		Від 0 до 20
Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1 бали	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує невміння публічно представляти матеріал.
	2 бали	Здобувач бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання

Продовження таблиці 5.1

Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні проблемних питань	3 бали	Здобувач бере участь у практичному занятті; дає відповіді на запитання; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.
	4 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.
	5 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних питань, користується додатковою навчально-методичною та навчальною літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
Доповідь і захист (презентація) індивідуального навчально-дослідного завдання	0 балів	Не зараховуються реферати (доповіді) та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет
	1-10 балів	Доповідь та презентація виконані самостійно, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки (або вони взагалі відсутні), тема не розкрита, робота частково відповідає вимогам.
	11-19 балів	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, але усно здобувач пояснює матеріал впевнено і за допомогою викладача виправляється, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами, інформація у презентації подана з

Доповідь і захист (презентація) індивідуального навчально-дослідного завдання		посиланням на джерела, однак вони оформлені із помилками
	20-24 балів	Доповідь та презентація виконані самостійно та оригінально, оформлення відповідає вимогам, актуальність теми розкрита із зазначенням невіршених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, здобувач вільно презентує матеріал; у висновку сформульовані самостійні ґрунтовні судження, підкріплені фактичними доказами та розрахунками, інформація на слайдах подана переважно схематично із використанням самостійно розроблених малюнків, графіків, містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними.
	25 балів	Доповідь та презентація виконані самостійно та оригінально, оформлення відповідає вимогам, актуальність теми повністю розкрита із зазначенням невіршених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза власного дослідження, метод відповідає тематиці та поставленій задачі, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку сформульовані самостійні ґрунтовні судження, підкріплені фактичними доказами та розрахунками, інформація на слайдах подана переважно схематично із використанням самостійно розроблених малюнків, графіків, містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними.
Контрольна робота за змістовними модулями у формі тестування	0 балів	Відповідь на запитання неправильна
	1 бал	Відповідь на запитання правильна Контрольна робота містить 20 тестових завдань

Таблиця 5.2

**Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти за результатами
поточного, періодичного та підсумкового контролю**

Форма оцінювання	Кількість балів
Змістовий модуль №1 (усього балів)	35
Практичне заняття 1	5
Практичне заняття 2	5
Практичне заняття 3	5
Практичне заняття 4	5
Практичне заняття 5	5
Практичне заняття 6	5
Практичне заняття 7	5
Змістовий модуль № 2 (усього балів)	20
Практичне заняття 8	5
Практичне заняття 9	5
Практичне заняття 10	5
Практичне заняття 11	5
Доповідь та презентація за темою індивідуального навчально-дослідного завдання	25
Контрольна робота за змістовними модулями у формі тестування	20
Сума балів	100

Таблиця 5.3

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 - 100	A	зараховано
85 - 89	B	
75 - 84	C	
70 - 74	D	
60 - 69	E	
35 - 59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика щодо дедлайнів і перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (80 % від можливої максимальної кількості балів). Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності регламентується Кодексом академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та навчально-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>).

Списування під час виконання контрольних заходів заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо відвідування: відвідування занять є обов'язковим компонентом. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування, тощо) навчання може відбуватись он-лайн з використанням дистанційних технологій за погодженням з деканатом . Порядок та умови такого навчання регламентуються Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>). У випадку відсутності здобувача на лекції або практичному занятті він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через опитування в поза аудиторний час (час консультацій викладача). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. У підсумку, оцінені за 100-бальною системою, знання здобувача відображаються у заліково-екзаменаційній відомості та заліковій книжці.

6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні

1. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник; канд. екон. наук, Т. А. Родіонова; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. - Одеса : ОНУ, 2018. - 172 с.
2. Міжнародні економічні відносини: навчальний посібник; за ред. д-ра екон. наук, прф. С. О. Якубовського, канд. екон. наук, доц. Ю. О. Ніколаєва ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. - Одеса : ОНУ, 2015. - 304 с.
3. Якубовський С.О., Козак Ю.Г., Савчук О.В., Транснаціональні корпорації: особливості інвестиційної діяльності: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2012.
4. United Nations Conference on Trade and Development. World Investment Report 2015-2022
5. Рогач О.І. Транснаціональні корпорації: підручник / О.І. Рогач. – К. Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 400 с.
6. Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 602 с.
7. Світова економіка : підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 349 с.

Додаткові

1. Yakubovskiy S. O., Sydorova Z. A. Development Prospects of London as the World's Financial Center in the Conditions of Brexit. Baltic Journal of Economic Studies. – 2017. – Vol. 3, № 5.
2. Yakubovskiy S., Alekseevska H., Tsevukh Y. Impact of the European Central Bank Monetary Policy on the Financial Indicators of the Eastern European Countries. Journal Global Policy and Governance. 2020 ISSN online 2194-7740 / ISSN print 2194-7759. DOI 10.14666/2194-7759-9-1-003. Accessed: <http://transitionacademiapress.org/jgpg/article/view/296>
3. Alekseevska H., Yakubovskiy S., Podgorna I. The role of

infocommunication technologies in the Dot.com bubble and in the implementation of unconventional monetary policy. Problems of Infocommunications Science and Technology. IEEE International Conference. Kharkiv.Ukraine. 5-7 жовтня. 2021.

4. Варналій З.С., Сизоненко В.О. Основи підприємницької діяльності: Підручник / З.С. Варналій, В.О. Сизоненко. – К.: Знання України, 2017. – 404 с.

5. Герасимчук З.В., Горбач Л.М. Міжнародні економічні відносини: Навчальний посібник. – Луцьк: Надстир'я, 2016. – 328 с.

6. Козик В.В., Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2017. – 406 с.

7. Рогач О.І., Шемет Т.С., Циганов С.А. Основи міжнародних фінансів: підручник. – К. Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. – 496 с.

8. Gonchar O., Alekseievska H. Singapore's Economic Development in the 21st Century. Market infrastructure. Vol 62, P. 8–16 DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure66-2>

9. Алексеєвська Г.С., Павлов С.В., Порівняльний аналіз формування платіжних балансів Бельгії та Нідерландів 2016-2020р. соціально-економічний та політичний розвиток в умовах європейської інтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції ОНУ ім. Мечникова. Одеса. 2021. С.45-47

10. Алексеєвська Г., Попова Н. Аналіз змін платіжного балансу України в умовах євроінтеграції. Trends in the scientific development. II International Scientific and Practical Conference. Vancouver, Canada. 2021. P.60-63

11. Алексеєвська Г. С., Філак В. Ю., Особливості формування Платіжного балансу Естонії у 2016–2020 роках. Economic Trends: New Opportunities And Threats. International Scientific Conference, Le Mans, France 2021. С 17-22 DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-158-9-5>

Електронні інформаційні ресурси

1. Міжнародний валютний фонд : веб. сайт. URL: www.imf.org

2. Комісія ООН з торгівлі та розвитку: веб. сайт. URL:
www.unctad.org/Templates/Page.asp?intItemID=3198&lang=1

3. Центральне розвідувальне управління США: веб. сайт.
URL:www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/ .
4. Азійський банк розвитку: веб. сайт. URL: www.adb.org/Countries
5. Державний комітет статистики України: веб. сайт. URL:
www.ukrstat.gov.ua
6. Standard & Poor's: веб. сайт. URL: <https://www.spglobal.com/ratings/en/>
7. Moody's: веб. сайт. URL: <https://www.moody.com/>
8. Fitch: веб. сайт. URL: <https://www.fitchratings.com/>
9. Рейтинг економічної свободи Heritage: веб. сайт. URL:
<https://www.heritage.org/index/>
10. Рейтинг сприйняття корупції Transparency International: веб. сайт.
URL:<https://www.transparency.org/en/cpi/2022>
11. Комплексний рейтинг Doing Business: веб. сайт.
URL:<https://archive.doingbusiness.org/ru/rankings>
12. Global 500 – Fortune: веб. сайт. URL:
<https://fortune.com/ranking/global500/>

Навчальне видання

СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Електронні методичні вказівки до практичних занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини» спеціальність 292 - Міжнародні економічні відносини, галузі знань 29 - «Міжнародні відносини»

Електронне практичне видання

Укладач

Алексеевська Галина Сергіївна

В авторській редакції

Шрифт Times New Roman.

Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням для читання файлів формату PDF.

Обсяг 430 КБ.

Кафедра світового господарства і міжнародних економічних відносин
Факультет міжнародних відносин, політології та соціології
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058